

MỘT SỐ KỸ THUẬT CẦN ĐƯỢC SỬ DỤNG TRONG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC HỢP TÁC

○ ThS. HOÀNG CÔNG KIẾN *

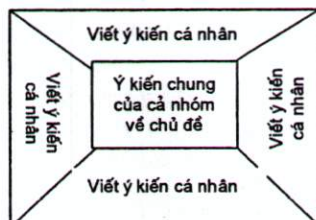
Nhiều công trình khi nghiên cứu về dạy học hợp tác (DHHT) đều khẳng định ưu điểm của phương pháp này là: Phát triển khả năng tư duy độc lập, sáng tạo của học sinh (HS), rèn luyện cho HS kỹ năng: diễn đạt, giao tiếp, hợp tác,...; nâng cao lòng tự tin, ý thức trách nhiệm của cá nhân với tập thể, thúc đẩy mối quan hệ cạnh tranh tích cực trong học tập. DHHT phù hợp quan điểm dạy học tích cực ở tiểu học và được giáo viên (GV) trực tiếp dạy học đánh giá cao. Tuy nhiên, khi vận dụng DHHT, GV tiểu học còn gặp khó khăn như: 1) Hiện tượng HS ỷ lại vào nhóm hợp tác nên GV không kiểm soát hết được việc học của tất cả các HS; 2) Sử dụng phương pháp DHHT mất nhiều thời gian nên đôi khi để đạt được mục tiêu của bài học thì lại thiếu thời gian. Xuất phát từ lí do trên, trong bài viết chúng tôi giới thiệu một số «kỹ thuật» nhằm khắc phục những khó khăn khi dạy học môn Toán ở tiểu học.

1. Kỹ thuật khăn trải bàn

Ngoài việc thực hiện đúng quy trình các bước của phương pháp DHHT trong nhóm nhỏ đó là:
 - *Làm việc chung cả lớp*: GV nêu vấn đề, xác định nhiệm vụ nhận thức cho HS, giao nhiệm vụ cho các nhóm và hướng dẫn cách làm việc của nhóm;
 - *Làm việc theo nhóm*: phân công trong nhóm, cá nhân làm việc độc lập rồi trao đổi hoặc tổ chức thảo luận trong nhóm, cuối cùng đại diện của nhóm trình bày kết quả làm việc đã thống nhất của cả nhóm;
 - *Thảo luận tổng kết trước lớp*: các nhóm lần lượt báo cáo kết quả thảo luận, thảo luận chung cả lớp, GV tổng kết và đặt vấn đề cho bài học hoặc nội dung tiếp theo.

Trong bước làm việc theo nhóm GV sử dụng *Kỹ thuật khăn trải bàn*.

Cách tiến hành (theo mô hình vẽ trên giấy A₀):
 - Hoạt động theo nhóm (4 HS/nhóm);
 - Mỗi HS ngồi vào vị trí như hình vẽ minh

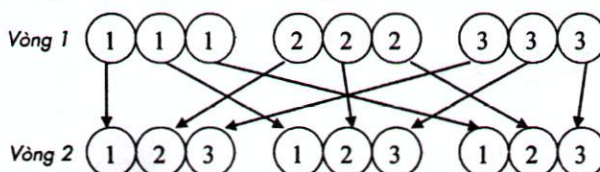
họa; - Tập trung vào để trả lời các câu hỏi (hoặc chủ đề,...); - HS ghi vào ô của mình câu trả lời hoặc ý kiến của mình về câu hỏi, chủ đề...; - Mỗi HS làm việc độc lập từ 3-5 phút; - Khi HS chuẩn bị xong, cả nhóm chia sẻ và thảo luận các câu trả lời; - Người đại diện của nhóm ghi những ý kiến chung của cả nhóm vào ô giữa tấm khăn trải bàn.

Việc sử dụng kỹ thuật này buộc HS phải hoạt động độc lập và kết quả hoạt động đó được ghi vào ô của mình trước khi ghi vào phần chung của nhóm. Qua quan sát «khăn trải bàn», GV thấy được sản phẩm của từng HS để có thể bổ sung, điều chỉnh,... ở quá trình tiếp theo. Cũng cần chú ý, nếu nhóm lớn hơn 4 thì vẫn có thể áp dụng được kỹ thuật này bằng cách phân làm các phần tương ứng trên khăn trải bàn. Rõ ràng, khi áp dụng kỹ thuật này thì vấn đề khó khăn thứ nhất của GV sẽ được tháo gỡ một cách hiệu quả.

2. Kỹ thuật các mảnh ghép

Cách tiến hành (như hình vẽ):

* *Vòng 1*: Hoạt động theo nhóm 3 người: Mỗi nhóm được giao một nhiệm vụ (Ví dụ: nhóm 1: nhiệm vụ A; nhóm 2: nhiệm vụ B, nhóm 3: nhiệm vụ C. Đảm bảo mỗi thành viên trong nhóm đều trả lời được tất cả các câu hỏi trong nhiệm vụ được giao. Mỗi thành viên đều trình bày được kết quả câu trả lời của nhóm và sẽ trở thành chuyên gia trong nhóm mới thuộc vòng 2 (ở vòng 1 các nhóm chưa báo cáo kết quả của nhóm mình mà chuyển sang nhóm ở vòng 2).

* *Vòng 2*: Hình thành nhóm 3 người mới (1 người từ nhóm 1; 1 người từ nhóm 2 và 1 người từ nhóm 3). Các câu trả lời và thông tin của vòng 1 được các thành viên nhóm mới chia

* Trường Đại học Hùng Vương - Phú Thọ

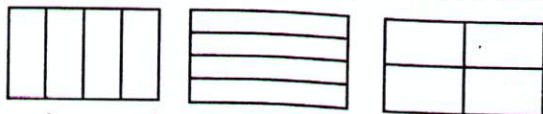
sẽ đầy đủ với nhau. Nhiệm vụ mới sẽ được giao cho nhóm vừa thành lập để giải quyết. Chú ý tùy theo nội dung của bài học mà có thể chia nhóm ở vòng 1 với số lượng HS khác nhưng vẫn phải đảm bảo bản chất của kỹ thuật các mảnh ghép.

Ví dụ: *Hãy chia một hình chữ nhật thành 4 hình chữ nhật hoặc hình tam giác có diện tích bằng nhau? (Toán 5)*

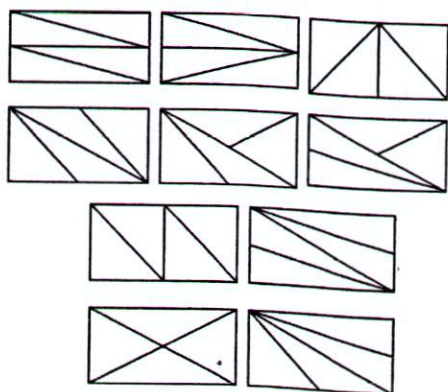
* Vòng 1: - **Nhiệm vụ A:** Hãy chia một hình chữ nhật thành 4 hình chữ nhật có diện tích bằng nhau; - **Nhiệm vụ B:** Hãy chia một hình chữ nhật thành 4 hình tam giác có diện tích bằng nhau; - **Nhiệm vụ C:** Hãy chia một hình chữ nhật thành 4 hình có diện tích bằng nhau: trong đó gồm 2 hình tam giác và 2 hình chữ nhật.

HS tiểu học đã được học về diện tích của hình chữ nhật, hình tam giác. HS có thể có dựa vào các kiểu hình khác nhau mà có những phương án giải quyết bài toán. Tương ứng với 3 nhiệm vụ có thể giao cho 3 nhóm HS thực hiện như sau:

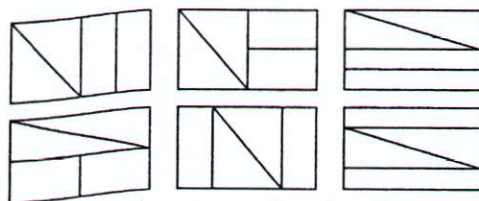
Nhóm 1: thực hiện nhiệm vụ A: chia hình chữ nhật đó thành 4 hình chữ nhật bằng nhau: chia chiều dài thành 4 phần bằng nhau rồi nối các điểm chia đối diện tương ứng tương ứng, tương tự đối với việc chia chiều rộng hoặc lấy trung điểm của mỗi cạnh rồi nối lại, có 3 cách sau:

Nhóm 2: thực hiện nhiệm vụ B: chia hình chữ nhật thành 4 hình tam giác: Hai tam giác bằng nhau có diện tích bằng nhau, hai tam giác có đáy và đường cao bằng nhau cũng có diện tích bằng nhau. Với những hiểu biết đó HS có thể có một số cách giải như sau:

Nhóm 3: thực hiện nhiệm vụ C: Hãy chia một hình chữ nhật thành 4 hình có diện tích bằng nhau; trong đó gồm 2 hình tam giác và 2 hình chữ nhật.

* Vòng 2: Thực hiện phân lại nhóm. GV đưa ra nhiệm vụ: bài toán ban đầu chính là hợp của 3 nhiệm vụ A, B, C. Làm như vậy việc thực hiện một nội dung dạy học nào đó vẫn đạt được mục tiêu nhưng giảm bớt đáng kể về thời gian.

Nếu khi HS học đến diện tích của hình thang thì bài toán trên GV có thể hướng dẫn HS khai thác ở khía cạnh khác các trường hợp ở trên. Vì vậy, bài toán trên cũng có thể nói nó có tính « mở » và là một vấn đề được rất nhiều nhà giáo dục rất quan tâm nghiên cứu khi rèn luyện tư duy cho HS. Phương pháp DHHT có thể nói là phù hợp với ví dụ nêu trên và việc sử dụng kỹ thuật các mảnh ghép mang lại hiệu quả cao. Thông qua đó khó khăn thứ hai của GV như đã nói ở trên có thể giải quyết được.

3. Kết luận. DHHT có nhiều lí do cần áp dụng vì nó kích thích, thúc đẩy sự tham gia tích cực; tăng cường hiệu quả học tập; tăng cường trách nhiệm cá nhân; yêu cầu áp dụng nhiều năng lực khác nhau; tăng cường sự hợp tác, giao tiếp, chia sẻ kinh nghiệm,... đối với HS. Đặc biệt là với HS tiểu học do đặc điểm tâm lí lứa tuổi, DHHT phát huy được những ưu điểm nói trên. Tuy nhiên, việc sử dụng khéo léo kỹ thuật «khăn trải bàn» cũng như kỹ thuật «các mảnh ghép» phụ thuộc vào tính chất của bài học; điều kiện học tập và năng lực sư phạm của GV. □

Tài liệu tham khảo

1. Lê Văn Hồng - Lê Ngọc Lan. **Tâm lí học lứa tuổi và tâm lí học sư phạm.** NXB Giáo dục, H.2001.
2. Bộ GD-ĐT. **Dạy học tích cực** (Dự án Việt - Bỉ). 2008.
3. Marilyn W. Goodwin. **Cooperative Learning and Social Skills: What Skills to Teach and How to Teach Them** Vol. 35, No.1 september 1999 (pp.29- 33).
4. Đỗ Đình Hoan (chủ biên) - Nguyễn Áng - Đặng Tự Ân - Vũ Quốc Chung - Đỗ Tiến Đạt - Đỗ Trung Hiệu - Đào Thái Lai - Trần Văn Lý - Phạm Thanh Tâm - Kiều Đức Thành - Lê Tiến Thành - Vũ Dương Thụy. **Toán 5.** NXB Giáo dục, H.2007.

SUMMARY

Cooperation teaching develops independent and creative thinking capability; training students' skills such as expression, communication, cooperation...; improving self-confidence, responsibility of individual in community, promoting the positive competitive relationship in study. This method is very suitable for primary school students. The article introduces some techniques that should be used in the cooperation teaching method.